



Sygn. akt II PK 169/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa I. L.
przeciwko Agencji [...] w W. dotychczas Agencji [...] w W.
o przywrócenie do pracy, odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 lipca 2015 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 28 listopada 2013 r.,

**I odrzuca skargę kasacyjną powódki w części dotyczącej
kwoty 23 016 zł, zasądzonej w punkcie pierwszym zaskarżonego
wyroku,**

II oddala skargę kasacyjną w pozostałym zakresie,

**III nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego
pełnomocnika pozwanego.**

UZASADNIENIE

Powódka I. L. zatrudniona była w pozwanej Agencji [...] w W. (obecnie: Agencja [...] w W.) od 2006 r., ostatnio na stanowisku dyrektora wydziału oceny technologii medycznych. W dniu 29 marca 2011 r. wręczono jej wypowiedzenie umowy o pracę z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, który miał się zakończyć 30 czerwca 2011 r. Wskazano dziewięć przyczyn wypowiedzenia, dotyczących negatywnej oceny jej pracy i powodujących utratę zaufania pracodawcy. W dniu 1 kwietnia 2011 r. pozwany rozwiązał z powódką umowę o pracę bez wypowiedzenia z powodu braku natychmiastowego zwrotu służbowego laptopa i usunięcia w tym urządzeniu danych informatycznych, będących własnością pracodawcy.

Pozwem z dnia 5 kwietnia 2011 r. I. L. zakwestionowała zgodność z prawem w/w decyzji pracodawcy, domagając się przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach zatrudnienia lub zasądzenia na jej rzecz odszkodowania w kwocie 48.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2013 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.: zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 37.457,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę (pkt 1); w pozostałym zakresie oddalił powództwo (pkt 2) oraz zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu (pkt 3).

Powyższy wyrok Sądu Rejonowego apelacjami zaskarżyły obydwie strony postępowania. Wyrokiem z dnia 28 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy w W. zmienił zaskarżony wyrok w punktach 1 i 2 w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 23.016 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę oraz niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia, w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt I.); w pozostałym zakresie obie apelacje oddalił (pkt III.).

Według Sądu drugiej instancji zarówno wypowiedzenie złożone powódce w dniu 29 marca 2011 r., jak i rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z dnia 1 kwietnia 2011 r. były niezgodne z prawem. Wskazane przez pracodawcę przyczyny rozwiązania stosunku pracy z powódką były nierzeczywiste i niezasadne.

Według Sądu drugiej instancji apelacja pozwanej okazała się jednak zasadna w części dotyczącej zastosowania przepisów regulujących podstawy do ustalenia wysokości ewentualnego odszkodowania. Zgodnie z art. 47¹ k.p. odszkodowanie, o którym mowa w art. 45 k.p., przysługuje w wysokości wynagrodzenia za okres od 2 tygodni do 3 miesięcy, nie niższej jednak od wynagrodzenia za okres wypowiedzenia. W myśl § 2 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. Nr 62, poz. 289 ze zm.; dalej jako: „rozporządzenie z 29 maja 1996 r.”), zasady obowiązujące przy ustalaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop stosuje się także w celu obliczenia odszkodowania przysługującego pracownikowi w związku z rozwiązaniem umowy o pracę z naruszeniem przepisów prawa pracy (art. 47¹, 50 § 1 i § 4 oraz art. 58 i 60 k.p.).

Według Sądu Okręgowego Sąd pierwszej instancji nieprawidłowo przy ustaleniu wysokości zasądzonego powódce odszkodowania oparł się na zaświadczeniu wykazującym średnie wynagrodzenie brutto powódki w 2011 r., gdyż podstawą ustalenia wysokości odszkodowania może być tylko wynagrodzenie obliczone jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, które wynika z zaświadczenia pracodawcy z dnia 29 kwietnia 2011 r. i wynosi 7.672 zł.

Sąd drugiej instancji wskazał, że nie zasądził oddzielnie odszkodowań za każdą z wadliwych czynności rozwiązania umowy o pracę dokonanych przez pracodawcę (za wypowiedzeniem i bez wypowiedzenia), gdyż uwzględnił w tym zakresie wykładnię dokonaną przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 lipca 2001 r., I PKN 568/00, OSNP 2003 nr 12, poz. 294, w którym uznano, że w razie wypowiedzenia przez pracodawcę umowy o pracę z naruszeniem przepisów o wypowiedaniu umów, a następnie niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia w okresie wypowiedzenia, pracownikowi przysługuje odszkodowanie z art. 47¹ albo art. 60 k.p. według jego wyboru.

W ocenie Sądu Okręgowego relacje powstałe pomiędzy powódką a prezesem strony pozwanej, jak również pozostałymi jej pracownikami, przemawiają

za niecelowością przywrócenia powódki do pracy u pozwanego. Niewątpliwie powódka bardzo wyraźnie akcentowała własne zdanie na temat sposobu funkcjonowania i wizji Agencji, której była pracownikiem, co nie zawsze znajdowało aprobatę jej przełożonych. Wobec przebiegu wytoczonego postępowania i twierdzeń powódki o jej szykanowaniu przez pracodawcę, Sąd drugiej instancji uznał za uzasadnione skorzystanie z przysługujących mu na podstawie art. 45 § 2 i art. 56 § 2 k.p. oraz art. 477¹ k.p.c. uprawnień i zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki odszkodowanie, jako roszczenie alternatywne wobec przywrócenia do pracy. W rezultacie Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja pozwanej jest zasadna w części dotyczącej ustalenia wysokości uzyskiwanego przez powódkę wynagrodzenia stanowiącego podstawę do ustalenia wysokości zasądzzonego odszkodowania, natomiast apelacja powódki jest zasadna w części dotyczącej niezgodności z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. W pozostałych zakresach apelacje obu stron jako nieuzasadnione podlegały oddaleniu.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego w części – w zakresie jego pkt I. i III. – powódka zaskarżyła skargą kasacyjną. Skargę oparto wyłącznie na pierwszej podstawie kasacyjnej określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. i zarzucono błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie: art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p. i art. 47¹ i art. 60 k.p. w związku z § 2 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w związku z § 14-19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. Nr 2, poz. 14 ze zm.; dalej również jako „rozporządzenie z 8 stycznia 1997 r.”); naruszenie przez wydane orzeczenie art. 2, art. 24 i art. 71 ust. 1 Konstytucji RP.

Pełnomocnik powódki wniósł „o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie I. poprzez zastąpienie kwoty 23.016 zł kwotą 37.457,34 zł oraz w punkcie III. przez orzeczenie o przywróceniu powódki do pracy na poprzednio zajmowanym stanowisku pracy w Agencji [...] w W. na poprzednio obowiązujących warunkach pracy i płacy”. Ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w zaskarżonym zakresie przez Sąd Okręgowy

w W. lub uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania „od początku”.

Uzasadniając zarzuty naruszenia „prawa materialnego w zakresie ustalenia wysokości odszkodowania” – wskazał, że zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z 29 maja 1996 r. zasady obowiązujące przy ustalaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop stosuje się także w celu obliczenia odszkodowania przysługującego pracownikowi w związku z rozwiązaniem umowy o pracę z naruszeniem przepisów prawa pracy (art. 47¹, 50 § 1 i 4 oraz art. 58 i 60 k.p.). W ocenie skarżącej zasądzone przez Sąd Okręgowy zaskarżonym wyrokiem odszkodowanie całkowicie mija się z przepisami rozporządzenia z 8 stycznia 1997 r. Składnik wynagrodzenia powódki nazwany premią stanowił stały składnik jej wynagrodzenia niezależny od wyników jej pracy. Skoro w okresie ostatnich trzech miesięcy przed rozwiązaniem stosunku pracy średnie wynagrodzenie brutto powódki wynosiło 12.485,78 zł, taka też kwota powinna stanowić podstawę ustalenia należnego jej odszkodowania. Uzasadniając zarzuty naruszenia „prawa materialnego w zakresie odmowy przywrócenia powódki do pracy” skarżąca wskazała, że Sąd drugiej instancji nie rozważył należycie przesłanek przemawiających za przywróceniem powódki do pracy na poprzednio zajmowanym stanowisku.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych – podnosząc, iż powódka otrzymywała premie uznaniowe (nagrody), które nie są wliczane do obliczania ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy i obliczania odszkodowań, natomiast skonfliktowanie powódki z wieloma pracownikami pozwanego, wynikające z wszczynanych postępowań sądowych i innych, stanowi przeszkodę do przywrócenia powódki do pracy.

Skargę kasacyjną wniosła również strona pozwana, jednak postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r. odmówiono przyjęcia jej do rozpoznania z uwagi na niespełnienie wymagań stawianych skardze kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać oznaczenie orzeczenia, od którego została wniesiona oraz wskazanie, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części. Precyzyjne określenie przedmiotu i zakresu zaskarżenia musi pozostawać w zgodzie z wnioskiem o uchylenie bądź zmianę zaskarżonego orzeczenia oraz w korelacji do podstaw kasacyjnych. Jest to niezbędne do oznaczenia granic kognicji Sądu Najwyższego (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Konieczne jest także, aby zakresy te korespondowały z uzasadnieniem skargi kasacyjnej. Niedochowanie tak określonych warunków pierwszego elementu konstrukcyjnego skargi kasacyjnej stanowi przyczynę jej odrzucenia *a limine* (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2014 r. w sprawie II CSK 44/14, LEX nr 1598682).

Wymagań tych nie spełnia w dostatecznym zakresie skarga kasacyjna powódki. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r. sygn. akt III CZP 88/13 orzekł, że pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka i nadał jej moc zasady prawnej. W uzasadnieniu uchwały stwierdził, że pokrzywdzenie orzeczeniem warunkuje istnienie interesu prawnego w jego zaskarżeniu. Innymi słowy, skarżącemu, który nie wykazał pokrzywdzenia orzeczeniem, można zarzucić brak interesu prawnego w kwestionowaniu orzeczenia w celu uzyskania jego uchylenia lub zmiany. Warunek *gravaminis* stosuje się do każdego środka zaskarżenia wnoszonego przez podmiot prywatny lub wnoszonego na rzecz takiego podmiotu. Dla stosowania przesłanki pokrzywdzenia nie ma również znaczenia, czy określony środek zaskarżenia jest środkiem dewolutywnym, czy niedewolutywnym, reparatornym czy kontrolnym. Bez znaczenia jest także okoliczność, czy środek zaskarżenia przewidziany jest przede wszystkim w celu realizacji interesu podmiotów prywatnych, których orzeczenie dotyczy, czy też ukształtowany został, jak w przypadku skargi kasacyjnej, jako środek realizujący w pierwszej kolejności interes publiczny, pamiętać bowiem należy, że podmiot prywatny, który z nią występuje, czyni to we własnym interesie, ponieważ chce obalić niekorzystne dla niego prawomocne orzeczenie. Co do zasady pokrzywdzenie jako przesłanka dopuszczalności środka zaskarżenia ma zastosowanie w każdym postępowaniu

cywilnym, w którym realizowana jest ochrona praw podmiotów prywatnych, bez względu na to, czy i w jakim zakresie w postępowaniu tym obowiązuje zasada dyspozycyjności albo zasada oficjalności, zasada kontradyktoryjności lub zasada inkwizycyjności, w granicach, w których o zaskarżaniu orzeczeń decyduje inicjatywa podmiotów prywatnych, albo podmiotów uprawnionych do działania na rzecz tych podmiotów prywatnych.

W tym kontekście należy wskazać, że Sąd Okręgowy w W. zaskarżonym wyrokiem częściowo uwzględnił roszczenie zawarte w pozwie, zasądzając od pozwanego na rzecz powódki kwotę 23.016 zł; skarga kasacyjna powódki nie mogła więc w tej części kontestować zaskarżonego wyroku. Nie wykazanie warunku *gravaminis* uzasadniało odrzucenie skargi kasacyjnej w tej części na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. (punkt I sentencji wyroku Sądu Najwyższego).

Brak korelacji pomiędzy wskazanym w skardze kasacyjnej zakresem zaskarżenia, treścią wniosków skargi kasacyjnej i treścią zarzutów traktuje się jako niespełnienie przez skargę kasacyjną jej warunków konstrukcyjnych, o których mowa w art. 398⁴ § 1 k.p.c., bez możliwości sanowania tego braku.

W myśl art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozwagę nieważność postępowania. Naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię polega na wadliwym określeniu treści norm prawnych wynikających z przepisów prawa materialnego, natomiast naruszenie prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie może mieć postać błędnej subsumcji. Wadliwa subsumcja wyraża się w niezgodności między ustalonym stanem faktycznym a hipotezą zastosowanej normy prawnej, na błędnym przyjęciu czy zaprzeczeniu związku zachodzącego między faktem ustalonym w procesie a normą prawną. Oceniając zasadność podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego, należy opierać się jedynie na stanie faktycznym, który stał się podstawą zaskarżonego wyroku. W szczególności nie można skutecznie dowodzić błędu w subsumcji przez kwestionowanie prawidłowości dokonanych przez sąd ustaleń faktycznych.

Istotną dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy była kwestia wzajemnej relacji przepisów art. 45 § 1 k.p. i art. 60 k.p. W myśl pierwszego z nich w razie ustalenia,

że wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest nieuzasadnione lub narusza przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę, sąd pracy - stosownie do żądania pracownika - orzeka o bezskuteczności wypowiedzenia, a jeżeli umowa uległa już rozwiązaniu - o przywróceniu pracownika do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowaniu. Odszkodowanie, o którym mowa w powołanym przepisie przysługuje w wysokości określonej w art. 47¹ k.p. Z kolei stosownie do art. 60 k.p. jeżeli pracodawca rozwiązał umowę o pracę w okresie wypowiedzenia z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia, pracownikowi przysługuje wyłącznie odszkodowanie. Odszkodowanie przysługuje w wysokości wynagrodzenia za czas do upływu okresu wypowiedzenia.

W tym kontekście zwrócić należy uwagę, że w zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 23.016 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę oraz niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia. Natomiast pełnomocnik powódki w skardze kasacyjnej wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zastąpienie tej kwoty 23.016 zł kwotą 37.457,34 zł oraz równocześnie wniósł o przywrócenie powódki do pracy na poprzednio zajmowane stanowisko (punkt IV skargi kasacyjnej). Domagał się więc zarówno odszkodowania z tytułu dwóch decyzji pracodawcy, jak i przywrócenia do pracy. Roszczenia te wzajemnie się wykluczają, gdyż nie można równocześnie domagać się odszkodowania za prawnie wadliwe rozwiązanie stosunku pracy oraz przywrócenia do pracy. W tym aspekcie Sąd Najwyższy nie mógł rozpoznać skargi kasacyjnej, bowiem każde z wymienionych w cytowanych wyżej przepisach roszczeń wymaga dokonania odmiennej subsumpcji. W przypadku oceny wyłącznie odszkodowania nie byłoby np. potrzeby rozważania możliwości i celowości dalszego zatrudnienia powódki (Sąd Okręgowy uznał, że istniał konflikt powódki z przełożonym i innymi pracownikami, uniemożliwiający dalsze zatrudnienie powódki w Agencji, a skarga kasacyjna m.in. podnosi brak analizy sytuacji osobistej powódki pod kątem zasadności przywrócenia jej do pracy). Z kolei ocena wyłącznie roszczenia o przywrócenie do pracy czyniłaby zbędnym rozważanie charakteru prawnego otrzymywanej przez powódkę premii i możliwości zaliczenia jej do podstawy

obliczania odszkodowania z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy oraz wzajemnych relacji odszkodowań z art. 45 § 1 k.p. i art. 60 k.p.

Ponieważ skarga kasacyjna zawiera istotne, nie dające się usunąć, wady konstrukcyjne istniały podstawy do rozważenia wydania postanowienia odmawiającego przyjęcia jej do rozpoznania na etapie tzw. przedsądu. W sytuacji przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy dodatkowo wziął pod uwagę, że nie wystąpiła w sprawie nieważność postępowania i uznał, że ze względów wyżej przedstawionych skarga kasacyjna w pozostałym zakresie podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. (punkt II sentencji wyroku).

Biorąc pod uwagę sytuację osobistą powódki po rozwiązaniu stosunku pracy o kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., art. 102 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.